

UWE TIMM

MORENGA

ROMAN

Çeviri: RASİN GÜÇHAN

Uwe Timm
MORENGA

Can Yayınları: 1884

Morenga, Uwe Timm

© Verlag Kiepenheuer & Witsch Köln, 1983

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2010

Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kapak resmi: © iStockphoto.com / Peeter Viisimaa

1. basım: Mayıs 2010

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayça Sabuncuoğlu

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Çetin Ofset

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1161-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 – 252 59 88 – 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Uwe Timm
MORENGA

ROMAN

Almanca aslından çeviren
RASİN GÜÇHAN

CAN YAYINLARI

**UWE TIMM'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
DİĞER KİTAPLARI**

SICAK YAZ / *roman*

KIRMIZI / *roman*

Uwe Timm, 1940'ta Hamburg'da doğdu. Münih ve Paris'te Felsefe ve Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 1967-1968 yıllarında Alman Sosyalist Öğrenci Birliği'nde faal olarak yer aldı. 1971'de "Wortgruppe München"ı kurdu ve edebiyat dergisi *Literarische Hefte*'nin editörleri arasına katıldı. 68 kuşağının en önemli temsilcilerinden biri sayılan Uwe Timm, kendisinin de bizzat yer aldığı Alman öğrenci hareketini anlattığı ilk romanı *Sıcak Yaz*'la 1974'te bütün dikkatleri üzerine topladı ve roman 68 olaylarının yazın alanındaki en önemli tanıklığı olarak değerlendirildi. Timm, çağdaş Alman edebiyatında postkolonyal akımın da temsilcisi oldu. 1978'de yayımladığı ve Namibya topraklarındaki Alman sömürge savaşlarını anlattığı *Morenga* yine büyük ilgiyle karşılandı. 1981'de İngiltere'deki Warwick Üniversitesi'nde konuk yazar olarak bulundu. 1991-1992'de Paderborn Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak ders verdi. Yazdığı ödüllü çocuk kitaplarıyla da tanınan Uwe Timm, Darmstadt Alman Dil ve Edebiyat Akademisi, Federal Almanya Cumhuriyeti PEN Yazarlar Birliği, Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi ve 2006'dan bu yana Berlin Sanatlar Akademisi asli üyesidir. Son olarak 2001 Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi Büyük Edebiyat Ödülü, 2001 Tukan Ödülü, 2003 Schubart Edebiyat Ödülü ile 2006 Premio Napoli ve Premio Mondello ödülleri alan Timm, ailesiyle birlikte Münih ve Berlin'de yaşıyor.

Rasin Güçhan, 25 Ekim 1952'de doğdu. Berlin Teknik Üniversitesi Elektroteknik Bölümü'nden mezun oldu. Yusuf Ziya Bahadır'ın *Gecenin Karanlığında* adlı öykü kitabını Almanca'ya çevirdi. Halen Volker Mosbrugger'in *Darwin für Kinder und Erwachsene* (Çocuklar ve Yetişkinler için Darwin) adlı kitabının çevirisi üzerinde çalışmaktadır.

İçindekiler

Tehlike Sinyalleri	9
Dalgalı Kıyıların Öte Yanı	13
İki Pozisyon	34
Genel Durum.....	36
Wenstrup'un Ortadan Kayboluşu	45
Peygamber	72
Çarpışma Raporu 1	
Büyük-Nabas	81
Çarpışma Raporu 2	
Warmbad Kuşatması	94
Uzaktaki Ateş	100
Ülke Bilgisi 1	
Gorth İncil'i Nasıl Öğretiyordu, Öküzlerle Nasıl	
Konuşuyordu ve Nasıl Doğru Yoldan Çıktı.....	109
Halat Ucu Dayağının Daha Hafif, İnsani ve de	
Pedagojik Açıdan Daha Kalıcı Tesiri Üzerine	139
Ellerini Pisliğe Bulaştırmak	144
Ülke Bilgisi 2	
Klügge, Père Lachaise'de Bir Silindir Şapka ve	
Bethanien'in Çevresindeki Devekuşlarının	
Sonu veya Fıçı	161

Çarpışma Raporu 3	
Albay Deimling'in Mart 1905'te Büyük Karras Dağları'nda Morenga'ya Karşı Yaptığı İşler.....	208
Kurmay Doktor Otto Fıkra Anlatmak	
Zorunda Kalırsa	225
Ülke Bilgisi 3	
Teodolit veya: Zeytinyağlı Sardalye Konservesinin Faydaları.....	249
Dar Zamanlar	289
Nama Ülkesi ve Kalahari	314
Perde Arkasındakiler	323
Zıplayan Fasulye Ağacı.....	328
Dans Etmek	348
Genel Durum.....	356
Harika Bulutlar	363
Takip	379
Mucize Çalı	382
Son.....	384
Ek	391

Tehlike Sinyalleri

1904 Nisan'ının bir öğleden sonrası, çiftçi Kaempffer iki yıldır evinde çalıştırdığı Hotanto¹ çocuğu Jakobus'u, ev ödevlerini yapması gereken en küçük oğlu Klaus'u aramaya gönderir. Sadık Jakobus hemen fırlar. Ama ne o ne de Kaempffer'in oğlu geri gelir. Kaempffer daha fazla beklemeyi aptalca bulur. Onları aramak üzere evden çıkar. Oğlunu çok geçmeden bulur. Ağılın yakınında oynamaktadır. Ama Jakobus ortalarda yoktur. Kaempffer arar, bağırır, diğer yerli çiftlik işçilerine sorar. Herkes onu hiç görmemiş gibi davranmaktadır. Kaempffer eve, yazı masasının başına geri döner. Otururken, bazı şeylerin değiştiğine işaret eden garip bir duyguya kapılır. Fatura hesaplarına tekrar yöneldiği sırada, onu bir yedek subay olarak gösteren fotoğrafta, tam başının üstünde mürekkeple çizilmiş bir çarpı işaretini fark eder.

Çiftçi Kruse her zaman olduğu gibi, yerlilerin iş dağılımını yapmak üzere, sabaha doğru Warmbad yakınındaki çiftlik evinden dışarı çıkar.

Etrafta hiç kimse yoktur.

¹ Hotantolar: Eski Alman sömürgesi Güneybatı Afrika'da (bugünkü Namibya) yaşayan yerli bir kavme Hollandahlar ve Almanların taktıkları ad (*Hottentotten*). "*Hot und tot*" (sıcak ve ölü) gibi seslerden oluşturulmuş aşağılayıcı bir yapay adlandırma. Bu kavmin üyeleri kendilerini Koikoiler olarak tanımlıyordu. Diğer Afrika kabilelerine göre renkleri daha açık olan Hotantolar daha ziyade hayvancılıkla geçiniyordu. Hotanto kelimesi ayrıca "kara cahil" anlamında, sömürgecilik kalıntısı, küçültücü bir terim olarak dilimize girmiştir. (Ç.N.)

Yerli kulübelerinin bulunduğu yere gider. Bütün pontoklar¹ gece yıkılmış vaziyettedir. Bir ateş hâlâ için için yanmaktadır. Bir grup akdiken çalısının arkasından aniden bir taçlı kızkuşu sürüsü havalanır. Kruse hemen eve geri döner, kapı ve pencereleri sıkıca kapatır, duvarda asılı tüfeği alır, doldurur ve diğer fişekleri hazır durumda masanın üzerine yerleştirir.

“*Deutsche Erde*”² adlı çiftlikte, çiftçi Strohmeier’in yerlileri çalışmaya teşvik etmek için kullanmaya alışık olduğu kırbacını bir siyahi işçi zorla elinden alır. Yerli, Strohmeier’i kırbaçla tehdit eder. Çiftçi aceleyle atını eyerler ve atlayıp en yakın polis karakoluna gider.

Bir Nama kızı Bayan Krabbenhöft’e şöyle der: “Geceleyin birisi pencereni tıklarsa, bu sadece ben olabilirim, ama sen de o zaman hemen kaçmalısın.”

1904 yılının Haziran ayının ilk günlerinde, Windhuk’ taki³ imparatorluk idaresine bir telgraf ulaşır:

Silahlı bir Hotanto çetesi ülkenin güneydoğusunda dağınık çiftliklere saldırdı ve beyaz çiftçilerin hayvanlarına ve silahlarına el koydu. Hiçbir çiftçi öldürülmedi. Bu çetenin lideri Morenga adlı bir kişi.

Kimdi bu Morenga?

Gibeon⁴ belediyesinde çalışan bir görevlinin verdiği bilgi: Bir Hotanto piçi (baba Herero, anne Hotanto). Marengo adını da kullanmakta. 1903’teki Bondelzwart Ayaklanması’na katıldı. Bir misyoner okulunda yetiştiği söyleniyor. Hangi okul olduğu tespit edilemedi. En son

¹ Güney Afrika’da yerliler tarafından kullanılan, arı kovanı biçimindeki yuvarlak ot kulübe. (Ç.N.)

² Alman Toprağı. (Ç.N.)

³ Namibya’nın başkenti (Windhoek). (Ç.N.)

⁴ Namibya’nın güneyinde, 1863’te Alman misyonerler tarafından kontrol altına alınan bir idari alan. (Ç.N.)

olarak Kap kolonisinin kuzeyinde, Ookiep'teki bakır yataklarında çalıştığı biliniyor.

Morenga, dört günde bir su içen beyaz bir ata biner. Onu ancak bir Afrikalının camdan üretilmiş kurşun öldürebilir. O, geceleri de gündüzleri olduğu gibi görebilir. Tek atışta yüz metreden birinin elinde tuttuğu tavuk yumurtasını vurabilir. O, Almanları kovmak istiyor. Yağmur yağdırabilir. İsterse bir zebra ispinozuna dönüşüp Alman askerlerin konuşmalarını dinleyebilir.

Telgraf: 30 Ağustos günü Schambockberg'de Stempel'in kumandasındaki devriye ile Morenga çetesi arasında çatışma meydana geldi. Teğmen Baron von Stempel ve dört adam öldü, dört adam yaralı, biri kayıp.

Gibeon belediye başkanı von Burgsdorff işadamları Kries'e şöyle dedi: "Hererolar henüz kesin olarak mağlup edilmemişken, bir Hotanto ayaklanmasını her ne pahasına olursa olsun önlememiz lazım."

Takvim 1 Ekim 1904'ü gösteriyordu.

3 Ekim öğleden sonra Vitbui-Hotantolardan Samuel Isaak ve Petrus Jod Belediye Başkanı von Burgsdorff'un makamına gelir ve ona kabile şefleri Hendrik Witbooi'nin bir mektubunu verirler. Mektup Almanlara savaş ilanını içermektedir.

Burgsdorff hemen Hendrik Witbooi'nin bulunduğu yere atla gitmeye karar verir. On yıldır kişisel olarak tanıdığı kabile şefinin fikrini değiştirmeye çalışacaktır. Karşısına ertesi gün geri döneceğini söyler. Silahsız olarak, her iki Vitbui liderinin eşliğinde, Rietmont'a doğru yola çıkar.

Ertesi gün Mariental'e ulaştığında, orada toplanmış yerlilerin kabile şefinin mektubunu alıp almadığı sorusuyla karşılaşır ve bu soruya evet yanıtını verir vermez,

Salomon Stahl adlı bir Hotanto piçi¹ tarafından sırtından vurularak öldürülür. (*Güneybatı Afrika'da Alman Birliklerinin Savaşları*, Genelkurmay Yayınları, cilt 2, Berlin 1907, s. 13)

Alman Koruma Bölgesi Güneybatı Afrika'daki Hotanto (doğrusu Nama) Ayaklanması 4 Ekim 1904'te başlar, Hereroların başkaldırmasından tam sekiz ay sonra. Böylece tüm ülkede savaş durumu hüküm sürmektedir. Alman Genelkurmayı yeniden takviye güçler göndermek zorunda kalır.

¹ Burada ve daha önce kullanılan piç (*bastard*) sözcüğü doğrudan hakaret anlamı taşımamaktadır. "Bastard" sıfatı anne ve babası siyahi yerli olan kişiler için kullanılmaktadır. (Ç.N.)

Dalgalı Kıyıların Öte Yanı

Baş Veteriner Gottschalk kıyıya bir zencinin sırtında taşındı. Dışarıda, dalgaların çarpıp köpürerek kırıldığı kıyının açığında, “Gertrud Woermann” demir atmıştı. Kruneğerler¹ askerleri sahile kürek çekerek taşımıştı. Kıyıda, birçoğu asker olan meraklılar bekliyor, aralarında ellerinde güneş şemsiyeleriyle birkaç kadın da göze çarpıyordu. Gottschalk’ın aklına, bir kere tatile gittiği Norderney plajı geldi. Sadece yaralıların beyaz bandajları bu izlenimi bozuyordu. Sandal sığ suda kuma saplanınca, Gottschalk orada bekleyen zencilerden birinin sırtına atlamıştı. Adamın üzerinde sadece yırtık bir kumaş pantolon vardı. Gottschalk terleyen siyah deriyi hissetti, ekşi ter kokusunu aldı. İğrendi. Yumuşak bir dönüşle kumun üzerine indirildi.

Gottschalk, Afrika toprakları üzerinde duruyordu. Ayaklarının altındaki toprağın sallandığı hissine kapıldı.

Gottschalk üç hafta kadar önce Hamburg’da “Gertrud Woermann”’a binmişti. 28 Eylül 1904 günü öğleden sonra yağmur sicim gibi ince ince yağmaya başlamıştı. Atlar önceden yüklenmişti ve ön yük ambarında korunaklı vaziyette duruyorlardı. Geminin arka kısmında ise mühimmat sandıkları, toplar ve erzak hâlâ yükleniyor-

¹ *Kruneger*: Kökeni günümüz Liberya sınırları içinde olan Afrikalı etnik bir grup. Güçlü Afrikalı işçi veya köle. (Ç.N.)

du. 18.30'da beyaz dumanlı siren öttü. Ziyaretçiler gemiyi terk etmek zorundaydı. Lombarlar tahtayla kapatılmış ve muşambayla kaplanmıştı. Rıhtımda, gemi güvertesinden bakıldığında sadece siyah şemsiyeleri gözükten yüzlerce insan, akrabalar, arkadaşlar, meraklılar ayakta bekliyordu. Gottschalk'ın annesiyle babası Glückstadt taraftaki bent üzerinde olacaklarını ve el sallayacaklarını yazmışlardı, o da ayısını bir beyaz masa örtüsü sallayarak yapmalıydı. Bir 76'lılar müzik bandosu rıhtıma dizilmiş, marşlar çalıyordu. Kılavuz kaptan gemiye bindi. Burada iskelesi geri çekildi ve aniden, artık üç hafta boyunca aralıksız sürececek olan, düzenli vuran tokmak uğultusu, ahşap döşemenin hafifçe titremesi, flanş tıktırtısı başladı. Rüzgâr esmediği ve gemi hareket etmediği için, bacalardan yükselen kara dumanlar yağmur tarafından güverte üzerine bastırılıyordu. Küçük, yağlı is parçacıkları Gottschalk'ın gri asker paltosu üzerine düştü ve onları eliyle sıyırmaya çalıştığında siyah izler kaldı. Ancak şimdi halatlar bırakıldı, bando çalıyordu: "Gitmeli miyim, şehrimi terk etmeli miyim..." Etrafa is saçarak geminin üzerinden yavaşça uzaklaşan siyah dumanlara bakakalan Gottschalk, aniden gemiden inmek istedi. Orada, uzaklarda onu aslında hiç ilgilendirmeyen bir savaş oluyordu. Nasıl olmuş da gönüllü olarak askere yazılma çılgınlığı aklına gelmişti? Öte yandan, bugünlerde Güneybatı'ya gidiyor olmak onu sevindirmişti. Almanya'da günler kısalmış hava soğurken, orada yaz başlamıştı. Çocukluğundan beri Gottschalk bir rüya görürdü: Yaz bir türlü gelmezdi. Ya uyuyakalırdı ya da anlaşılmaz bir nedenle yaz olmazdı. Güvertedeki subaylar ve takımları Kayser'in şerefine üç kere "Yaşa!" diye bağırdı. Gottschalk kendini üç kere "Yaşa!" diye bağırırken duydu.

İki çekici, buharlı gemiyi rıhtımdan nehre doğru çekti. Övelgönner'in rıhtım yolundaki ışıklar alacakaranlıkta ancak silik görünüyordu. Orada çekiciler halatları bıraktı ve elveda için sirenleri öttürdüler.

Saat 22'ye doğru gemi Glückstadt'tan geçiyordu.

Gottschalk güvertede yalnızdı. Yağmur kuvvetlenmiş ve hafif bir karayel esmeye başlamıştı. Gottschalk, ıslak karanlıkta sadece Glückstadt'ın deniz fenerini algılayabiliyordu. O tarafta bir yerde annesiyle babası bendin üzerinde, ellerinde beyaz örtüler, duruyordu. Muhtemelen geminin ışıklarını bile göremiyorlardı.

Gottschalk seyahat süresince kamarasını başhekim Dr. Haring ve uzman veteriner Wenstrup ile paylaşmak zorunda kaldı. Dr. Haring kamarotun ona yatağını göstermesinden hemen sonra kamaradaki tek masanın üzerine bir fotoğraf yerleştirdi. Gottschalk'a yaptığı açıklamaya göre, fotoğrafta karısı ve kızları Lisa ile Amelie resmedilmişti. Daha seyahatin ilk gününde Gottschalk, Haringlerin karmaşık aile ilişkilerini öğrendi. Haring kuziniyle evlenmişti, ama aslında o, kuzini değildi. Amcası kızı evlat edinmişti. Haring'in Gottschalk'a neden evli olmadığını sorması üzerine, Gottschalk henüz doğru kişiyle tanışmadığını söyledi.

Wenstrup bu konuşmalara katılmıyordu, hatta Haring'in onu da katmak amacıyla, kötü kamara ışıklandırmasının gözlere kolayca zarar verebileceğini söylemesi üzerine bile konuşmadı. Wenstrup çoğu kez yatağına uzanıp kitap okuyordu.

Gottschalk, Wenstrup'un okuduğu kitabın başlığını öğrenmekten memnun olacaktı, ama kitabın yılan derisinden bir koruyucu kaplaması vardı ve Gottschalk'ın canı soru sormak istemedi.

Kendisi seyahat için yanına üç kitap almıştı. İmmünoloji okul kitabı, Güney Afrika'yla ilgili bir botanik kitabı ve Fontane'nin¹ romanı *Stechlin*.

Eski alayında hizmet verirken Gottschalk'ın okuma alışkanlığı, ilk zamanlarda birkaç subayın onunla dalga geçmesine neden olmuştu. Bir keresinde onu bir tatbikat sırasında büyük bir tekerleğin gölgesinde, elinde bir kitap, otururken bulmuşlardı. O zaman, bilimsel açıdan

¹ Theodor Fontane (1819-1898). Alman eczacı ve yazar. (Ç.N.)

günceli yakalamak zorunda olduğunu söylemesi ve kitap okumayı gerekli bir musibet olarak aşağılaması sayesinde, eksantrik adam damgasını yiyerek dile düşmekten kurtulmuştu. Ama roman da okuduğu gizli kalmamıştı tabii, hem de çağdaş romanlar. Gottschalk hakkında, kötü topallayan atları bile çabucak ayağa kaldırabildiğine dair söylentiler çıkmıştı. Bu at doktoruna çamur atarak ders vereceklerini sanan birlik subayları çoğunlukla nahoş durumlara düşüyordu. İmparatorluk tatbikatı sırasında Albay von Consbruch, kendisine topallayan atını biraz esirgemesi gerektiği öğüdünü veren Gottschalk'ı bağırarak azarlamıştı. Daha sonra albay, topçu birliklerinin dörtnala öne çıktığı harekâtın ortasında bir yedek ata binmek zorunda kalmıştı. Kendi topçu birliklerinin arkasında, onlara yetişmeye çalışan bir tabur komutanı iyi bir görüntü vermemişti. Başkomutan general onu şahsen paylamıştı. Gottschalk hiç fiyaka satmaya kalkışmasa bile bu ve benzer söylentiler etrafta hızla yayılmıştı.

Selamlama kuralları:

Gemide üst rütbeli subaylar ilk karşılaşmada olmak üzere günde yalnızca bir kez selamlanacaktır. Uzman veteriner, baş veteriner selam vermek zorundadır ve bu, elin kep veya şapka kenarına götürülmesiyle yapılacaktır. Aynı selamı baş veteriner başhekime verecektir. Adı geçen üç rütbeli, uzman veteriner, baş veteriner ve başhekim, her teğmeni yukarda anlatıldığı şekilde önce selamlamak zorundadır.

Gottschalk, Wenstrup'la ilk defa kişisel konularda konuşma imkânı bulduğunda, "Gertrud Woermann" Manş Denizi'ni yeni geçmişti.

Deniz oldukça dalgalıydı ve ilk deniz tutmaları başlamıştı. Wenstrup, Gottschalk'a deniz tutmasına karşı bir hap teklif etti. Gottschalk ona Glückstadt'ta büyüdüğünü, yani gemilerin evin kapısına kadar geldiğini anlattı. Babasının orada bakkal dükkânı işlettiğini ve anne tarafından

büyükbabasının ringa teknesi sahibi olduğunu, okul tatillerinde onunla birkaç kez Doggerbank'a¹ yelken açtıklarını söyledi.

Büyükbabası “Tanrı bizi açık denizde yangından korusun” deyişini eline geçen her fırsatta ağdalı bir yüksek Almancayla dile getirmiş.

Wenstrup, bir Berlinli, yani bir kara insanı olduğunu ve bu yüzden hapları tedbir olarak yanına aldığını söyledi.

Gottschalk bir süre sonra şunun farkına vardı: Wenstrup deniz tutmasına karşı ilacı yalnızca kendisine teklif etmişti, ne epey sıkıntı çeken Teğmen von Schwanebach'a ne de nakliyat komutanı Süvari Yüzbaşısı von Tresckow'a.

Kahvaltı sırasında von Tresckow süvarilerin o kadar çabuk hastalanmayacağını, çünkü atlar ile gemiler arasında birçok bakımdan benzerlik olduğunu iddia etti. Öğle yemeğine gelmedi. Öğleden sonra güvertede küpeşteye sarılmış vaziyette uzaklara bakarak duruyordu. Gemi görevlilerinden birisi ona, bunun iyi geleceğini söylemiş. Bir kordona bağlı monoklu gemi yalpaladıkça sağa sola savruluyor ve demir payandaya çarparak tıkırtı sesleri çıkarıyordu. Akşam yemeğinden önce kamaraya gelen Wenstrup, Gottschalk'tan gidip tuvalete bir bakmasını ve muhafız kıtası süvarilerinin çarpışma gücünü değerlendirmesini istedi.

Gottschalk oraya gittiğinde, Süvari Yüzbaşısı von Tresckow'u tuvalet çanağına sarılmış, yeşil renkteki suratını porselen oturağın kenarına dayamış, yerde oturur halde buldu. Gottschalk yardıma ihtiyacı olup olmadığını sorduğunda Tresckow'un yanıtı, “Sağ ol, arkadaş,” oldu. Kafasını bile kaldırmamıştı.

Gottschalk'ın seyahat süresince tuttuğu günlükte neredeyse sadece enlem ve boylam hakkında notlar ve hava durumuyla ilgili klişe bilgiler bulunuyor: sisli, bulutlu,

¹ Kuzey Denizi'nde İngiltere'nin 100 km kadar doğusunda sığ bir bölgede oluşmuş kumsal alan. (Ç.N.)

güneşli, yağmurlu. Sadece üç gün için daha detaylı kayıt tutulmuş:

Gottschalk'ın günlüğü, 8.10.1904

Yengeç dönencesi. Güvertede güneş yelkenleri açıldı. Her taraf at kılıyla dolu. Hayvanlar iklim değişikliği nedeniyle tüylerini döküyor.

10.10.

Gece; ufkun tam üzerinde Güneyhaçı takımyıldızı. Yalnız olma arzusu, onun yerine ayinde sıkıcı konuşmalar. Sanki içim düğümlenmiş gibi. W. uzak duruyor.

13.10.

Gemi ekvatoru geçti. Öğleyin saat 12'de ayakta dururken tüm gölgeni kepinle kapatabiliyorsun.

Wenstrup'un bıraktığı sakal, ekvatoru geçiş töreni nedeniyle Neptün'ün bir yardımcısı (eski bir Koruma Birliği¹ üyesi olan çavuş Ro. onu canlandırdı) tarafından kocaman bir ağaç bıçağıyla kesildi.

Bu yapılırken Wenstrup, sanki kafası kesiliyormuş gibi ciddi bir surat sergiledi. Herkes güldü. Ben de.

Bir keresinde Wenstrup, Gottschalk'a neden gönüllü olarak Güneybatı Afrika'ya geldiğini sordu. Gottschalk, "Bunun çeşitli nedenleri var," dedi.

Bir fotoğraf: Gottschalk haki renkte eski bir üniforma içinde, kafasında gölgelikli bir kep, bir lojistik destek arabası önünde oturuyor. Resmin sağ tarafında, insan büyüklüğündeki ahşap tekerleğin dört tekerlek parmağı görünüyor. Gottschalk sol kolunu bir ahşap masaya koymuş. Masanın üzerinde şunlar duruyor: bir matara, kâğıtlar,

¹ *Schutztruppe*: Almanların sömürgecilik döneminde Namibya ve Kamerun'da konuşlandığı askerî birlik(ler). Benzer olarak Almanlar sömürgeleştirdikleri topraklar için de "*Schutzgebiet*" (Koruma Bölgesi) adını kullanmışlardır. Aslında söz konusu olanlar, işgal orduları ve işgal edilen ülke(ler)dir. Çeviride bu adlar oldukları gibi kullanılmıştır. (Ç.N)

kurşunkalemler, bir çakı ve muşambayla kaplanmış bir defter (onun günlüğü). Siyah gözler, birkaç günlük koyu bir sakal ve yumuşakça bükülmüş bir ağız. Glückstadt'takiler, yani evdekiler için bir hatıra fotoğrafı. Bu amaçla fotoğrafının karşısına oturmuş. Kameraya bakarken sanki nefesini tutmuş gibi duruyor.

Akşam yemeğinde Teğmen von Schwanebach, "Babanız ne iş yapıyor?" diye sordu.

"Bakkal dükkânı işletiyor."

Masadakiler güldü. Gottschalk'ın şaka yaptığını sandılar.

Dükkânda terazi, tezgâhın üzerinde tavandan asılı duruyordu. Babası 100 gr safran tarttığı zaman, çeşitli büyüklükte, küçücük tencereler gibi iç içe geçen bakır ağırlıklar kullanıyordu. Küçük Gottschalk, bütün o hurmaları, incirleri, kurutulmuş muzları ve bademleri insanın canı istediğinde neden alıp yiyemediğini bir türlü anlamıyordu. (Buna oyun arkadaşları da inanamıyordu.) Annesi bile bir şeyler pişireceği zaman önce babasıyla pazarlık ediyordu. Alınan mallar için kayıt tutuluyordu. Dükkândan dar bir merdivenle ulaşılabilen birinci kattaki ev ile dükkân arasında sanki görünmez bir sınır vardı. Yukarı kata göre aşağıda daha değişik ve daha sıkı kurallar geçerliydi. Ve bu kurallar bir seferinde raftaki fanustan bir avuç badem alan küçük Gottschalk'ın kafasına etkili bir biçimde sokulmuştu. Dükkânda cam fanuslar, çuvallar ve sandıklar içinde duran şeyler günün birinde tartılmayı ve madeni para karşılığında sahibini değiştirmeyi bekliyordu. Aile sanki bekleyerek karnını doyuruyordu.

"Gertrud Woermann" 11 Ekim'de Monrovia'da demir attı. Bir elçilik sekreteri Güneybatı'da Hotantoların da ayaklandığı haberiyle gemiye geldi. Bir başçavuş, "Al başına belayı," diye söylendi.

On beş Kruneger gemiye alındı. Buharlı gemi Swakopmund'a vardığında, askerleri kayıkla sahile taşıyacaklardı. Başhekim Haring'e, geminin ön tarafına yerleştiri-

len zencileri muayene etme emri verildi.

Teğmen Schwanebach, “Aslında tam bizim veterinerlere göre bir iş,” dedi. Herkes güldü, sadece Wenstrup gülmedi. (Dr. Haring: “Bu adam espriden anlamıyor.”) Gottschalk kendinin de fazla sesli güldüğünü düşündü. Aslında hiç de gülecek halde değildi.

Altı gün sonra gemi Swakopmund’a vardı. Gottschalk yüksek alkış sesleri ve çapa zincirinin gıcirtısını duyduğunda, geceydi. Ama onu başka bir şey uyandırmıştı. Bunu anlaması biraz zaman aldı: Düzenli tokmak uğultusu, döşemelerin, kamara duvarlarının ve somyanın hafif titremesi artık kesilmişti. Gottschalk dışarıya çıkıp sahile bakmayı düşündü. Ama güverteden gelen sesleri duyunca ve başhekim Haring’in dışarıya çıkmış olduğunu görünce, uzandığı yerde kaldı.

Ertesi sabah dışarı çıktığında süt gibi yoğun bir sisle karşılaşınca şaşırıldı. Geminin kış tarafını bile göremiyordu. Sadece kıyıya vuran dalgaların çıkardığı düzenli hışırtı ve gümbürtü sesleri sahilin ne tarafta olduğuna işaret ediyordu. Saat 11’e doğru sis açılmaya başladı. Karşısına gri-kahverengi bir çöl manzarası çıktı.

Sahilde dağınık birkaç tuğla ev, barakalar, teneke külbeler, çadırlar göze çarpıyordu. Palmiye yoktu, ağaç yoktu, hiç yeşil yoktu. Gottschalk kendisini nasıl bir manzaranın beklediğini tahmin etmiş olsa bile, hayal kırıklığına uğramıştı.

Krunegerler askerleri kıyı tekneleriyle sahile götürdükten sonra atlar taşındı. Borda vinçleriyle, kayışlarla bağlanmış vaziyette tek tek ambardan yukarı kaldırılıp kalın ahşap omurgalar üzerine indirildiler. Ahşap omurgalar buharlı filikalar yardımıyla kıyının yakınına çekildi ve oraya kadar eşlik eden görevlilerin havada patlayan kırbaç vuruşlarıyla atlar suya doğru sürüldü. Onlar da sürüler halinde yüzerek karaya çıktı.

*Toplumsal ütopyaların
yitirilmesine odaklanan
Uwe Timm, çağdaş Alman
edebiyatının en seçkin
isimlerinden biri olarak
tanımlanıyor.*

1904 yılında Almanya'nın Güneybatı Afrika'daki sömürgesinde, işgalci Almanlar ile yerli Herero ve Hotantolar arasında kıyasıya bir savaş başlar. Ön saflarda, halkın özgürlüğü için savaşan eski bir maden işçisi vardır: Jakob Morenga.

Uwe Timm, savaşın simge ismi Morenga'ya ve onun temsil ettiği onurlu, Almanlara göre "isyancı" Afrika insanına saygı duruşu niteliğinde bir kitap yazmış; gerçek ile kurguyu ustaca iç içe geçirerek, bugünün bağımsız Namibyasında o gün yaşananlardan olağanüstü bir roman çıkarmış. Tarihin sert gerçeklerini beklenmedik mizahi unsurlarla harmanlayarak okuru şaşırtmayı ve merakını hep diri tutmayı başarıyor; bu sürükleyici kitabı okumak başlı başına bir serüvene dönüşüyor.

Morenga, hem Almanya hem de Namibya'nın tarihine edebiyat penceresinden ışık tutmakla kalmıyor, bugünün "özgürlüğüne kavuşturulmuş" ülkelerinde hâlâ süren gerilla savaşlarına da başka bir açıdan bakmamızı sağlıyor.

Kapak resmi: PEETER VIISIMAA

ISBN 978-975-07-1161-9

9 789750 711619